

מסכת נדרים דף לח.

• אמר רב אחא בר אדא...

במערבא היו חולקין את הפסוק הבא לשלשה פסוקים (פרק יט, פסוק ט)	
1.	וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנֹכִי בֹא אֵלֶיךָ בְּעַבְ הָעֶנָן
2.	בְּעֶבֶר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְרֵי עֲמֹד וְגַם-בְּדַבְרֵי יִאֲמִינוּ לְעוֹלָם (1)
3.	וַיַּגֵּד מֹשֶׁה אֶת-דַּבְרֵי הָעָם אֶל ה'
(1)	(קטע זה נמי ענין בפני עצמו היא, שעל ידי שישמע העם בדברי עמד, לכן יאמינו בד לעולם, ומשום כך אמרו במערבא שהיה פסוק בפני עצמו)

• אמר רבי חמא בר' חנינא...

לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות	
שנאמר "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים", לא נאמר 'עשה לך' אלא "פסל לך", לומר פסולתן שלך יהא (ושל סנפיריון היו)	

• אמר ר' יוסי בר' חנינא...

לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו,	
שנאמר "כתב לך", "פסל לך", מה פסולתן שלך, אף כתבן שלך, ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל, ועליו הכתוב אומר, "טוב עין הוא יבורך"	
מתיב רב חסדא, "ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם", דמשמע שמשה נצטווה ללמד את ישראל, ולא ניתנה למשה לבדו?	תירוץ הגמרא - יש לבאר, אותי צוה ה' בעת ההיא, ואני נתתי אל לבי ללמד אתכם
קשיא - "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי", דמשמע שמשה נצטווה ללמד את ישראל, ולא ניתנה למשה לבדו?	תירוץ הגמרא - יש לבאר, אותי צוה ה' בעת ההיא, ואני נתתי אל לבי ללמד אתכם
קשיא - "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את ישראל בפיהם", אלמא דיש מצוה ללמד לבני ישראל?	תירוץ הגמרא - רק שירת "האזינו" נצטווה משה למסור לישראל, אבל לא שאר התורה
קשיא - הא כתיב "למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל", ואם אין הכוונה אלא לשירה בלבד, איזו עדות יש כאן, דהא שירת האזינו מעידה בבני ישראל שאם יעברו על התורה, ייענשו, ואם לא ניתנה התורה להם, על מה תעיד השירה?	
תירוץ - אלא באמת ניתנה התורה לכל ישראל, ולא התכוון ר' יוסי בר' חנינא אלא לענין פילפולא בלבד, שנתן הקב"ה דעת במשה להבין דבר מתוך דבר ולפלפל בדברי תורה בחריפות ההבנה ועומק ההלכה, ונהג בו משה טובת עין ונתנו לישראל	

מסכת נדרים דף לח.

- אמר ר' יוחנן, אין הקב"ה משרה שכונה...

אין הקב"ה משרה שכונתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו, וכולן ממש...		
משה היה גבור,		
<u>קנשית הגמרא</u> דלמא משה היה ארוך בקומה וקטין בכח?	דכתיב "ויפרוש את האהל על המשכן", ואמר מר, משה רבינו פרסו, וכתיב, עשר אמות ארך הקרש וכו', אלמא משה גבוה עשר אמות היה, וכיון שהיה גדול כל כך, מסתמא גבור היה	
אלא מדכתיב "ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם", ותניא, הלוחות ארכן ששה, ורחבן ששה, ועביין שלשה (תוס' - והוצרך לחבטן בקרקע בכח גדול)		
משה היה עשיר,	משה היה חכם,	משה היה עניו,
דכתיב, "פסל לך", פסולתן של הלוחות יהא שלך	רב ושמואל, דאמרי תרוייהו, חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם נתנו למשה חוץ מאחת, ידיעת ה' על אמיתתו, כדכתיב "ותחסרהו מעט מאלקים"	דכתיב "והאיש משה עניו מאד"

- אמר ר' יוחנן כל הנביאים עשירים היו...

כל הנביאים עשירים היו, מנלן, ממש ומשמואל מעמוס ומיונה

- משה היה עשיר...

דכתיב, "לא חמור אחד מהם נשאתי (לקחתי לצרכי)",	
ואלא שמשה התכוון לומר שלא שכר מהם חמור כלל, אפילו לשלם דמי שכירות, דכיון דהיה עשיר ויכול לקנות חמורים משלו, לא הוצרך לשכור מאף אחד	אם תאמר שהתכוון משה לומר שלא שכר מהם בלי לשלם דמי שכירותו, ליכא למימר הכי, דהא ודאי לא היה משה משתבח שלא עשה דבר (גזילה), שאף אחרים אינם עושין כן,
קושית הגמרא - אין ראיה מכאן, שדלמא מחמת עניותו לא שכרו, שלא היה בידו לשלם דמי שכירות?	
אלא מן "פסל לך", דהיינו פסולתן של הלוחות יהא שלך	

מסכת נדרים דף לח.

• שמואל היה עשיר...

דכתיב, "הנני ענו (העידו) בי נגד (לפני) ה', ונגד משיחו (שאל שנמשח למלך) את שור מי לקחתי (לעבודתי) וחמור מי לקחתי"	
אם תאמר שהתכוון שמואל לומר שלא שכר מהם בלי לשלם דמי שכירותו, ליכא למימר הכי, דהעושה כן גזלן הוא, ובודאי לא היה שמואל משתבח שלא היה גזלן,	ואלא ששמואל התכוון לומר שלא שכר מהם חמור כלל, אפילו לשלם דמי שכירותו, דכיון דהיה עשיר, והיו לו שוורים וחמורים משלו, לא הוצרך לשכור מאף אחד
קושית הגמרא - אין ראייה מכאן, שדלמא מחמת עניותו לא שכרו, שלא היה בידו לשלם דמי שכירות?	
ואלא מהכא, "ותשובתו הרמתה כי שם ביתו", ואמר רבא, כל מקום שהלך, ביתו עמו, שלקח כל צרכיו עמו, מכאן ששמואל היה עשיר ולא היה צריך להתארח אצל אחרים	

• אמר רבא...

גדול מה שנאמר בשמואל יותר משנאמר במשה,	
דאילו במשה רבינו כתיב, "לא חמור אחד מהם נשאתי", דהיינו אפילו בשכר לא נטל בעל כרחם, אבל אם אחד היה משכיר לו חמורו מרצונו, היה שוכרו ממנו,	ואילו בשמואל, אפילו ברצון לא שכרו, שנאמר "לא חמור אחד מהם נשאתי", דהיינו אפילו בשכר לא נטל בעל כרחם, אבל אם אחד היה משכיר לו חמורו מרצונו, היה שוכרו ממנו,

• סיכום

שכירות מאחד...	בעל כרחו	ברצונו
משה	✗	✓
שמואל	✗	✗

• עמוס היה עשיר...

עמוס היה עשיר,	יונה היה עשיר
דכתיב "ויען עמוס ויאמר אל אמציה, לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, כי בוקר אנכי ובולס שקמים", ופירוש הפסוק כדמתרגם רב יוסף, כי בעל מקנה (בקר) אני, ושקמים יש לי בשפלה,	דכתיב "ויתן שכרה וירד בה", ואמר ר' יוחנן שנתן שכרה של ספינה כולה, שרצה למחר בדרכו מיפו לתרשיש, לכן נתן דמי שכירותה של כל הספינה דהיא ארבעת אלפים דינרי זהב,
מכאן שהיה עשיר, והיה לו רכוש רב	מכאן שהיה עשיר

• ואמר ר' יוחנן...

בתחלה היה משה למד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה,
שנאמר "ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות", הלשון "ויתן" מורה שקיבל את התורה במתנה

מסכת נדרים דף לח

• משנה, גמרא

המדיר את חבריו...	אשתו ובניו (1)	בהמתו טהורה	בהמתו טמאה כדי חייה	בהמתו טמאה לפטמה
ת"ק	זן	לא יזון	לא יזון	לא יזון (2)
ר' אליעזר	זן	לא יזון	לא יזון (4)	זן (3)
(1) המדיר מותר לזון את אשתו ובניו של המודר, אפילו לרבנן דפליגי על חנן אתיא (שאמרו שאסור לפרוע חובו של המודר), דכאן בתורת מצוה (מתנה) עסקינן, ולא בתורת פרעון של בעל חוב שחייב במזונותיהם, ואע"ג דהמודר מתהני שאינו צריך לתת להם מזונות, ההיא הנאה דממילא היא				
(2) ת"ק סבר דלא יזון המדיר את בהמתו של המודר בין טמאה ובין טהורה, דמהנהו הוא ממש , מפני שמעלה בדמים, שאפילו בטמאה, אם ירצה, הרי זה מוכר לעובדי כוכבים שאוכלין אותה, וכשהיא מפותמת, לוקחין אותה ביותר, או מאכילה לכלבים, ונמצא נהנה בפטומה ורבו בשרה				
(3) ר' אליעזר אומר, זן את הטמאה ואינה זן את הטהורה , דזן את הטמאה, דכיון שאין לה למודר הנאת אכילה, אינו נהנה במזונותיו של מדיר, דאינה עומדת לאכילה אלא למלאכה, אבל אינו זן את הטהורה, דכיון דמותר באכילה, אי מפטם לה, מהני ליה				
(4) ר' אליעזר לא שרי בטמאה אלא לזונה מזונות יתרים כדי לפטמה , משום דסבירא ליה דכיון דאינה עומדת לאכילה אלא למלאכה, אינן נהנין בעלים בפטומה, דאדרבה מפנקא טפי ולא עבדא שפיר, אבל במזונות הצריכין לכדי חייה, לא שרי ר' אליעזר, דבכהאי גוונא ודאי מהנהו				

• אמר רב יצחק בר חנניה אמר רב הונא...

המודר הנאה מחבירו, מותר להשיא לו בתו	
הוי בה רבי זירא, במאי עסיקנן,	
אילימא בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן,	אלא כשנכסי חתן אסורין על אבי כלה, (5)
(וקס"ד דבבתו נערה עסקינן, ולכן קשה) הרי מוסר לו שפחה לשמשו?	גדולה מזו אמרו במשנתנו, זן את אשתו ואת בניו? (6)
לעולם בשנכסי חתן אסורים על החתן, ובבתו בוגרת, ומדעתה, (7) דלא איהו (המדיר) קמסר לה אלא היא עצמה (בתה הבוגרת)	
(5) וקמ"ל שאע"פ שנכסיו אסורין עליו, מותר להשיא לו בתו, אע"פ שיתחייב לזונה, ונמצא מהנהו	
(6) כלומר, אם הוא יכול לזון את בתו בעודה ברשותו, שהוא חייב במזונותיה, כ"ש שיוכל לזון אותה אחר שנשאה שנתחייב במזונות אשתו, ומאי קמ"ל רב הונא?	
(7) "ומדעתה", טעמא קא יהיב למילתיה, כלומר, משום הכי שרי, דהא מדעתה היא, דכיון שגברה, שוב אין לאביה רשות בה, אי נמי, כי קאמר "מדעתה", למעוטי דעתו דחתן (המודר),	
שאם בקש את המדיר (אבי הכלה) שידבר על לב בתה שתינשא אליו, אסור, שמאחר שאבי הכלה עושה שליחותו, מהנה הוא את החתן (המודר)	

מסכת נדרים דף לח:

• תניא נמי הכי...

המודר הנאה מחבירו,

אבל משיאו בתו בוגרת, ומדעתה

אסור להשיא לו בתו,

• אמר רבי יעקב...

המדיר בנו לתלמוד תורה, שהאב הדירו שלא יהנה ממנו, כדי שלא יתבטל מתלמוד תורה,

מותר הבן למלאות לאביו חבית של מים ולהדליק לו את הנר, ור' יצחק מתיר אף לצלות לו דג קטן,

דמסתמא ממילי זוטרי כי הני, דליכא בהו בטול לימוד תורה, לא אדריה,

ובירושלמי מוסיף שאם המדיר היה אשה (אמו) או שאביו היה אדם מסויים שאין דרכן ליקח חפצים מן השוק,

גם מותר הבן ליקח לו חפצים מן השוק, דאנן סהדי דאדעתא דהכי לא אדריה

• אמר ר' ירמיה אמר ר' יוחנן...

המודר הנאה מחבירו, מותר להשקותו כוס של שלום

מאי כוס של שלום?

במערבא אמרי, כוס של בית המרחץ

הכא תרגימו כוס, של בית האבל

כלומר, מותר לשמשו בכוס של בית אבל, אי נמי של בית המרחץ, מפני דרכי שלום, שהיה דרכן בכך,

ומיהו דוקא האי כוס של מודר, דלשמשו בכגון זה בלבד התירו,

דומיא דאידיך דהמדיר את בנו לתלמוד תורה, שהתירו לבן למלאות לאביו מים משל אב

מסכת נדרים דף לח:

• תניא, יהושע איש עוזא אומר...

המדיר את חבריו...	בהמתו טהורה	בהמתו טמאה כדי חייה ועבדים ושפחות כדי חייהם	בהמתו טמאה לפטמה	עבדיו ושפחותיו הכנענים למזונות יתרים
ת"ק	לא יזון	לא יזון	לא יזון	
ר' אליעזר	לא יזון	לא יזון	זן	
יהושע איש עוזא	לא יזון	לא יזון	לא יזון	זן

תניא, יהושע איש עוזא אומר, זן עבדיו ושפחותיו הכנענים, ולא יזון את בהמתו, בין טמאה בין טהורה,

מאי טעמא, עבדיו ושפחותיו הכנענים למנחרותא עבדין, ולכן יכול לזון אותם, משא"כ בהמה לפטומא עבידא, ונהנה המודר כשזן המדיר הבהמה, ולכן אסור,

וכתב הר"ן שבמזונות יתרים קאמר, ואדרבי אליעזר קאי, והכי קאמר, ההוא דמתיר ר' אליעזר בבהמה טמאה, דהיינו מזונות יתרים, חולק יהושע איש עוזא עליו, דאפילו בהמה טמאה לא יזון, שלפטומי עבידא ולמוכרה לעובדי כוכבים, אבל בעבדיו ושפחותיו הכנענים מסכים דיכול לזון אותם, דאינהו למנחרותא עבדין, כלומר לנקר הבית ולתשמיש בלבד, ואיכא דגרסי למנחרותא, כלומר שאין עומדין לאכילה אלא לנחירה בעלמא כשהן מתין, מניחין אותן, ואין אדם אוכלן